

Brúkarin

Nr. 190 • mikudagur • 3. oktober 2001 • 75. árgangur • www.sosialurin.fo

Fá skil á pengunum

Tey fáu vinna í Lotto!

Rigmor Dam

Pengar hava ein stóran leiklut í tilveruni, óansæð um vit duga við teimum ella ikki. Summi eru savnarar – onnur spjaðarar! Ongin verður eydnuríkur av pengum, men teir eru ikki so galnir at eiga! Ja, nógv verður sagt um pengar.

Ger tær eina figgjarætlan

At hava innlit í egin peningaviðurskifti gevur trygg-leika í gerandisdegnum, umframt tíð og yvirskot til at njóta ókeypis løturnar í livinum.

Inntøkan hjá flestu okkara er ein fóst upphædd á kontoini, og í dag verða nógvar fastar útreiðslur rindaðar beinleiðis igjøgnum peningastovnar. Lønarinntøkan er sum oftast ein støðug upphædd, meðan útreiðslurnar kunnu vera

skiftandi, soleiðis at onkrar falla til gjaldingar mánaðarliga, aðrar hvønn ársfjórðing og uppaftur aðrar hálvárliga. Tí er tað upplagt at fáa sær eina figgjar-/heildarkonto í peningastovninum, sum leggur allar útreiðslurnar í árinum saman, og síðani lutar tær sundir yvir 12 mánaðar. Peningastovnurin rindar føstu útreiðslurnar automatiskt til tíðina, og tú hevur altíð somu upphædd eftir at liva fyri.

Eisini er áhugavert at rokna út, hvat peningurin verður nýttur til. Um tú leggur tøl saman, er nógv lættari at raðfesta útreiðslurnar. Velur tú kanska at keypa: 5 posar av góðgæti á 10,- kr. og 3 stórar sodavatn á 15,- kr. um vikuna, gevur tað samanlagt 4.940,- kr. árliga.

Tað er ein hálv nettoløn hjá nógvum!

Undirskriftin er bindandi

Verð greið yvir hvønn týðning, ein undirskrift kann hava. Skrivað ikki undir nakað, um tú ivast. Undirskriftin er bindandi. Tá hon er á pappírinum, kann hon fáa kostnaðarmiklar avleiðingar. Gev tær góða tíð til at lesa øll skjøl gjølla, og bið um holla ráðgeving, um tú ivast í nøkrum.

Rinda til tíðina

Tað kann gerast kostnaðarmikið at útseta eina rokning, tí tá koma áminningar-gjöld og rentur omaná. Og at útseta ger bara figgjarstøðuna uppaftur fløkjasligari, og tað gerst torførari at koma uppá turt aftur.

Pengar eru ikki alráðandi, men ein sunn figgjarstøða gevur stórrí rásarum, og sostatt stórri frælsi at velja til og frá.

Fyrr var vanligt at kvinnan tók sær av húsarhaldinum, meðan maðurin stýrdi privatu pengaviðurskiftinum. Men sera nógvar kvinnur eru vaknaðar til kaldan dreym, tá tær av einari ella aðrari orsök standa einsamallar við bankabókini. Tí er sera ráðiligt, at hjúnini samstarva og práta um pengaviðurskifti.

Ovurnýtsla vindur skjótt uppá seg

Tað er sera skjótt at verða freistaður til ovurnýtslu.

Ferðir	20.000,- kr.
Tubbakk	10.000 - kr.
Veitslur	10.000 - kr.
Mótarák	10.000 - kr.

So skjótt kann privatu nýtslan økjast einar 50.000,- kr. árliga. Men um ráðini ikki eru til ovurnýtsluna, var tað kanska betur ógjørt. Ókeypis gleðir geva frið í sinnið og ovurnýtslan vindur skjótt uppá seg.

Fíggjarætlan frá Brúkarastýrinum

»Fíggjarætlan fyri familjuna« frá danska Brúkarastýrinum er eitt hent amboð til stórrí innlit í privatu figgjarstøðuna. Í figgjarætlanina eru ásettar upphæddir til eitt hóskiligt livistøði, tá umræður útreiðslur til mat, klæði, persónliga røkt og aðrar gerandisvørur. Harumframt eru eisini ásetar upphæddir til rárari innkeyp, so sum til innbúgv, kuldaskáp, vaskimaskinu o.s.v.

Familjufíggjarætlanin er soleiðis hátta, at allar familjur kunnu gera sær eina figgjarætlan, tí nýtslan er laga til kyn, aldur og støddina á húsarhaldinum. Sjálvsagt eru ikki øll samd um, hvat eitt hóskiligt livistøði er, men familjufíggjarætlanin frá Brúkarastýrinum kann vera eitt gott amboð at taka útgangsstøði í.

Familjufíggjarætlanin frá Brúkarastýrinum kann bileggjast hjá Forbrugerstyrelsen på tlf. (+ 0045) 32 96 07 11.

At gera eina figgjarætlan er ikki líkatil, men innlit gevur trygg-leika. Og um pengarnir tykjast at hvørva út í bláan heim, so er ráðlegging ein góð loysn.

Ílástur: Føðslu- og húsarhaldsøkonoma Judith Lynggaard frá danska brúkarastýrinum

Gott kaffi frá bíligum maskinum

Dýrastu maskinurnar bryggja ikki besta kaffi, visir ein kanning í Råd og Resultater

Samanhangur er ikki altíð millum prís og dygd. Hetta er enn einaferð prógvað í einari kanning, sum danska Brúkarastýrið hevur gjørt. Ein kaffimaskina nýtist ikki at kosta ein harragarð, fyri at hon skal vera góð. Kannaðar eru 28 ymiskar maskinur, og fleiri teirra eru bæði góðar og bíligar.

Melitta Aroma Excellent, sum fær flest stig í kanningini, kostar umleið 500,- kr. Og fyri minni enn 200,- kr. fæst Braun Aromamaster, sum eisini fær góð ummæli.

Tær tríggar dýrastu maskinurnar í kanningini fáa einans miðal ummæli, hóast tær kosta einar 1000,- kr.

Krøvini til eina góða kaffimaskinu

Ein kaffimaskina skal fyrst og fremst bryggja ein góð-

an kaffimunn. Tí er tað av alstórum týðningi, at vatnið hevur rætta hitan, tá tað kemur í samband við kaffibønurnar. Einar 92-96° er passaligur hiti. Sambært kanningini eru tað einans tríggar maskinur, sum lúka hesi krøv, nevniliga tvær Melitta-maskinur og so Philips Café Gourmet. Í øllum hinum maskinunum er vatnið annaðhvørt ov heitt ella ov kalt.

Hetta hevur stóran týðning fyri smakkin. Er vatnið ov kalt, koma øll smakki-evnini ikki til sín rætt, og er vatnið ov heitt, verða beisk smakkielni vunnin burturúr bønumum.

Kanningin visir eisini hvussu haldgóðar maskinurnar eru, um tær halda kaffið heitt eftir at tað er bryggjað, um tær eru lættar at handfara og hvussu nógvá orku tær nýta.

Kelda: Forbrugerstyrelsen

Sápubløður

Ordiligar sápubløður verða gjørdar soleiðis, sambært Eksperimentarium í Keypmannahavn: 1 l. av koldum vatni, 1/2 dl. Yes Ultra og 1 spsk. glycerin (fæst á apotekinum og Matas). Góða eydnu!

Hvussu fái eg stearin av einum bláum dúki?

Fyrst leggur tú dúkin í frystaran, soleiðis at tú kanst bróta blettin og skava sum mest av. Um dúkurin tolir at verða vaskaður í 60fl, so er hetta ivaleyst nógmikið, til at alt fer av.

Um dúkurin einans tolir 40fl, skalt tú gníggja blettin við uppvaskisápu, lata hann liggja í einar 4-6 tímar og síðani vaska sum vanligt.

Um skjóldur enn er á – royn so við eitt sindur av húsarhaldsspritti – sjálvsagt fyrst á einum ósjónligum stað!

Ílástur: Føðslu- og húsarhaldsøkonoma Judith Lynggaard frá danska brúkarastýrinum

Talan er um eitt afturvendandi tiltak hjá Hjartafelagnum. Felagið sigur seg hava eitt hjartamál: at gera sitt til at minka tittleikan av hjartasjúku og blóðrenslusjúku í Føroyum, og tað verður m.a. gjørt við at upplýsa og leiðbeina um hjartasjúkur og eggja fólki til at fyribyrgja hesar við at tey sjálvi taka seg um reiggj og fáa ein sunnari livihátt. Formaður í felagnum er Sólvá Dam og vónar hon, at sandoyingar fara at mæta væl upp til tittøkini hjá felagnum. Mong eru ivaleyst tey, sum ganga við ov høgum blóðtrýsti ella ov nógvum

kolesteroli fyri ikki at tosa um ov nógvum sukuri í blóðinum – uttan at víta av tí sjálvi. Ein skjót og løtt kanning kann staðfesta um so er - og tað týðningarmesta: hon kann bøta um skaðan tvs. at fólk við at broyta livihátt kunnu gerast frísk og harvið forða fyri álvarsligum sjúkum. Tað kann gera lívið betri og longri. Hetta krevur tó, at fólk vilja seta tíð av til hetta. So eini góð ráð til allar sandingar: farið í bygdarhúsið hóskvöldið og fríggjadagin.

Norðoya Sparikassi:

So langt fara vit ikki

– At peningastovnar fara eftir biðilistanum til grundstykki er at ganga fólki ov nær, heldur stjórin í Norðoya Sparikassa

KAPPING UM VIÐSKIFTAFÓLK

Áki Bertholdsen

– Vit mugu vera ógvulliga varin, so at vit ikki at ganga fólki ov nær. Og at peningastovnar brúka biðilistan eftir grundstykkjum í royndini eftir at útvega sær viðskiftafólk, er at ganga fólki ov nær.

Eyðfinn Reyðberg, stjóri

í Norðoya Sparikassi heldur ikki, at seinasta átakið hjá teimum báðum stóru peningastovnunum, Føroya Banka og Føroya Sparikassa er sømilig framferð hjá einum peningastovni.

Tað, hann sipar til, er, at í grein í Sosialinum í farnu viku varð greitt frá, at teir báðir stóru peningastov-

arnir høvdu fingið biðilistan við nøvnunum á teimum, sum hava søkt um grundstykki í Havn.

Við lógini um alment innlit í hondini høvdu teir biðið um listan frá Tórs-havnar Býráð og síðani hava fleiri av teimum, sum hava søkt um grundstykki í Havn, fingið bræv frá peningastovnunum við tilboði um figging.

Tí er tað ikki óhugsandi at næsta stigið hjá peningastovnunum verður at fáa fatur biðilistanum í Klaksvík, nú teir hava lagt á tann bógvin í høvuðsstaðnum. Vit hava spurt ein annan

Ganga fólki ov nær

Í Klaksvík er stóðan ikki ólík teirri í Havn. Eisini í Klaksvík er hampiliga langur biðilisti eftir grundstykkjum og í næstum verða nøkur og tjúgu stykki boðin út.

Tí er tað ikki óhugsandi at næsta stigið hjá peningastovnunum verður at fáa fatur biðilistanum í Klaksvík, nú teir hava lagt á tann bógvin í høvuðsstaðnum. Vit hava spurt ein annan

Í fyrráið hevði hann ein veðr, sum vigaði 116 pund, fyri nøkrum árum síðani hevði hann ein, sum vigaði 108 pund og seinast í fimti-árinum hevði hann ein, sum vigaði 113 pund, tað var ein, trý ára gamal av Eiði. Annars hevur hann fleiri ferðir havt veðr, sum vigaði yvir 100 pund.

Hjá Elias er ikki óvanligt at hava veðrar, sum skara framúr.

Í fyrráið hevði hann ein veðr, sum vigaði 116 pund, fyri nøkrum árum síðani hevði hann ein, sum vigaði 108 pund og seinast í fimti-árinum hevði hann ein, sum vigaði 113 pund, tað var ein, trý ára gamal av Eiði. Annars hevur hann fleiri ferðir havt veðr, sum vigaði yvir 100 pund.

Hjá Elias er ikki óvanligt at hava veðrar, sum skara framúr.

Í fyrráið hevði hann ein veðr, sum vigaði 116 pund, fyri nøkrum árum síðani hevði hann ein, sum vigaði 108 pund og seinast í fimti-árinum hevði hann ein, sum vigaði 113 pund, tað var ein, trý ára gamal av Eiði. Annars hevur hann fleiri ferðir havt veðr, sum vigaði yvir 100 pund.

– Vit fara aldrin at biðja Klaksvíkar Kommunu, ella nakra aðra kommunu, um biðilistan við nøvnum á teimum á, sum hava søkt um grundstykki, eins og Føroya Banki og Føroya Sparikassi hava gjørt í Havn, sigur Eyðfinn Reyðberg, stjóri í Norðoya spasrikassa

– Vit mugu vera ógvulliga varin, so at vit ikki at ganga fólki ov nær. Og at peningastovnar brúka biðilistan eftir grundstykkjum í royndini eftir at útvega sær viðskiftafólk, er at ganga fólki ov nær.

Eyðfinn Reyðberg, stjóri í Norðoya Sparikassa, um vit nú eisini fer at biðja um biðilistan eftir grundstykkjum frá Klaksvíkar Býráð.

Men tað fer Norðoya Sparikassi ikki at gera. – Eg má siga sum er: Mær dámar ikki slíka framferð, tí eg haldi, at hetta er at ganga fólki ov nær, sigur stjórin, Eyðfinn Reyðberg.

– Tí fara vit aldrin at biðja um biðilistan eftir grundstykkjum. Skuldi tað hent, at okkara kappingarneytar fara at biðja um at fáa biðilistan í Klaksvík útflýggjaðan, fara vit kortini ikki at gera tað sama.

– Slik framferð er ikki okkara stílus, sigur Eyðfinn Reyðberg.

Stjórin heldur, at ein umsókn um grundstykki er eitt mál av privatum slag ímillum kommununa og tann einstaka borgaran, sum søkir um grundstykki.

– Hetta er ikki eitt mál, sum viðvíkur peningastovnunum, í hvussu so er ikki Norðoya Sparikassa.

–Eftir okkara tykki er hetta ikki eitt mál, sum viðvíkur ikki peningastovnunum fyrr enn í teirri løtu, at eitt viðskiftafólk vendir sær til okkum at biðja um figging.

Stjórin í Føroya Banka hevur ført fram, at bankin er ein fyritøka sum eigur at gera vart við seg.

– Vit halda ikki, at vit hava brúk fyri at gera vart við okkum á hesum øki og

grundstykkjum. Skuldi tað hent, at okkara kappingarneytar fara at biðja um at fáa biðilistan í Klaksvík útflýggjaðan, fara vit kortini ikki at gera tað sama.

– Slik framferð er ikki okkara stílus, sigur Eyðfinn Reyðberg.

Stjórin heldur, at ein umsókn um grundstykki er eitt mál av privatum slag ímillum kommununa og tann einstaka borgaran, sum søkir um grundstykki.

– Hetta er ikki eitt mál, sum viðvíkur peningastovnunum, í hvussu so er ikki Norðoya Sparikassa.

–Eftir okkara tykki er hetta ikki eitt mál, sum viðvíkur ikki peningastovnunum fyrr enn í teirri løtu, at eitt viðskiftafólk vendir sær til okkum at biðja um figging.

Stjórin í Føroya Banka hevur ført fram, at bankin er ein fyritøka sum eigur at gera vart við seg.

– Vit halda ikki, at vit hava brúk fyri at gera vart við okkum á hesum øki og

at vísa, at vit eru til. Tey, sum ætla sær at byggja, vita fullvæl, hvørjir figgingarmøguleikar eru, og tey kanna málið, áðrenn tey taka støðu til, hvagar tey venda sær.

– Tað hevur altíð verið siðvenja í Føroyum, at tað eru viðskiftafólkini, sum venda sær til peningastovnin í privatum viðurskiftum sum hesum og ikki øvugt.

Hann sigur eisini, at tað kunnu vera ymisk privat viðurskifti, sum gera, at umsøkjarar ikki hava áhugað í, at tað verður almanna-kunngjort, at teir hava søkt um grundstykki.

– Tí haldi eg, at hetta eru privat viðurskifti. Eftir mínum tykki er hetta so privat viðurskifti at høvdu vit gjørt tað, eru eg næstan visur í, at tað hevði givið baksláttur, so at vit høvdu mist viðskiftafólk, heldur enn at fingið nøkur afturat, sigur Eyðfinn Reyðberg.

– Vit halda ikki, at vit hava brúk fyri at gera vart við okkum á hesum øki og

at vísa, at vit eru til. Tey, sum ætla sær at byggja, vita fullvæl, hvørjir figgingarmøguleikar eru, og tey kanna málið, áðrenn tey taka støðu til, hvagar tey venda sær.

– Tað hevur altíð verið siðvenja í Føroyum, at tað eru viðskiftafólkini, sum venda sær til peningastovnin í privatum viðurskiftum sum hesum og ikki øvugt.

Hann sigur eisini, at tað kunnu vera ymisk privat viðurskifti, sum gera, at umsøkjarar ikki hava áhugað í, at tað verður almanna-kunngjort, at teir hava søkt um grundstykki.

Stjórin í Føroya Banka hevur ført fram, at bankin er ein fyritøka sum eigur at gera vart við seg.

– Vit halda ikki, at vit hava brúk fyri at gera vart við okkum á hesum øki og

at vísa, at vit eru til. Tey, sum ætla sær at byggja, vita fullvæl, hvørjir figgingarmøguleikar eru, og tey kanna málið, áðrenn tey taka støðu til, hvagar tey venda sær.

– Tað hevur altíð verið siðvenja í Føroyum, at tað eru viðskiftafólkini, sum venda sær til peningastovnin í privatum viðurskiftum sum hesum og ikki øvugt.

Hann sigur eisini, at tað kunnu vera ymisk privat viðurskifti, sum gera, at umsøkjarar ikki hava áhugað í, at tað verður almanna-kunngjort, at teir hava søkt um grundstykki.

– Tí haldi eg, at hetta eru privat viðurskifti. Eftir mínum tykki er hetta so privat viðurskifti at høvdu vit gjørt tað, eru eg næstan visur í, at tað hevði givið baksláttur, so at vit høvdu mist viðskiftafólk, heldur enn at fingið nøkur afturat, sigur Eyðfinn Reyðberg.

– Vit halda ikki, at vit hava brúk fyri at gera vart við okkum á hesum øki og

at vísa, at vit eru til. Tey, sum ætla sær at byggja, vita fullvæl, hvørjir figgingarmøguleikar eru, og tey kanna málið, áðrenn tey taka støðu til, hvagar tey venda sær.

– Tað hevur altíð verið siðvenja í Føroyum, at tað eru viðskiftafólkini, sum venda sær til peningastovnin í privatum viðurskiftum sum hesum og ikki øvugt.

Gott og sunt tiltak á Sandi

Sandoyingar hava nú ein einastandandi møguleika at kann sína heilsu

HJARTAFELAGIÐ Í SANDOYNNI

Hjartafelagið skipar hós-dagin og fríggjadagin fyri tiltøkum í Sandoynni. Tað er árliga kanningin hjá felagnum, sum hesaferð er í oyinni. Hóskvöldið klokkan 19 verður fyrilestur í bygdarhúsinum á Sandi, har Heðin Thomsen, yvirlækni, heldur fyrilestur um

hjartasjúkur, viðgerð av hjartasjúkum og um úrslitini av kanningunum, sum Hjartafelagið hevur gjørt aðrastaðni í Føroyum. Eftir tað fer kostráðgevin, Mariann Patursson at tosa um heilsugóðan kost. Høvið verður at seta spurningar.

Fríggjadagin frá klokkan 10 til 17.30 verður »opið hús« í bygdarhúsinum á Sandi. Har fáa fólk høvi til at máta sitt kolesterol, blóðtrýst, blóðsukur, hædd og vekt. Tá verður eisini høvi at fáa gjøllari kunning um fyribyrgjan og viðgerð av hjartasjúku m.a. um kost og íðkan av kroppinum.

Sólvá Dam, forkvinna í Hjartafelagnum, vónar, at sandoyingar fara at koma í bygdarhúsið hóskvöldið og fríggjadagin.

Mynd Jan